УДК 377 (4777.87) (09)

Галина Розлуцька, *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології ДВНЗ "Ужгородський національний університет"*

ОСВІТНІ КОНЦЕПТИ ЄПИСКОПСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНДРІЯ БАЧИНСЬКОГО

У статті проаналізовано освітні концепти діяльності Андрія Бачинського. Через призму історико-політичних обставин постать єпископа представлена як феномен лідера національної еліти, здатного створити культурно-освітній простір для національного самовизначення українців. Його педагогічні ідеї розглянуто в контексті не лише запозичення європейського досвіду й з огляду на регіональні особливості. Висунута ним на чільне місце боротьба за рідну мову стала основою усвідомлення окремішності закарпатських українців з їх культурною єдністю з усім українським народом.

Ключові слова: *національна еліта, духовний простір, педагогічні ідеї, рідна мова, Закарпаття.*

Літ. 15.

Галина Розлуцкая, *кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и психологии ГВУЗ "Ужгородский национальный университет"*

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ КОНЦЕПТЫ ЕПИСКОПСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АНДРЕЯ БАЧИНСКОГО

У статтье проанализированы образовательные концепты деятельности Андрея Бачинского. Сквозь призму историко-политических обстоятельств епископ представлен как феномен лидера национальной элиты, который может создать культурно-образовательное пространство для национального самоопределения украинцев. Его педагогические идеи рассмотрены в контексте заимствования европейского опыта и региональных особенностей. Определенная на главное место борьба за родной язык стала основой определения уникальности закарпатских украинцев в единстве со всем украинским народом.

Ключевые слова: *национальная элита, духовное пространство, педагогические идеи, родной язык, Закарпатье.*

Halyna Rozlutska, *Ph. D. (Pedagogy), Associate Professor of the Pedagogy and Psychology Department State Higher Educational Institution "Uzhhorod National University"*

THE EDUCATIONAL CONCEPTS OF THE ACTIVITY OF ANDRIY BACHYNSKIY

The article analyzes the educational concepts of the activity of Andriy Bachynskiy. Through the prism of historical and political circumstances, the figure of bishop is presented as the phenomenon of a leader of the national elite, able to create a cultural and educational space for the Ukrainian national identity. His pedagogical ideas are discussed in the context of not only borrowing the European experience but also considering the regional peculiarities. Launched by the author to the forefront, the struggle for the mother language, was the basis of awareness of separateness of Transcarpathian people their cultural unity with all Ukrainian nation.

Keywords: *the national elites, spiritual space, pedagogical ideas, mother language, Transcarpathia.*

Постановка проблеми. Сучасний етап модернізації української освіти спонукає до пошуків ефективної моделі освіти, яка б зберегла позитивні вітчизняні традиції і поєднала їх із сучасними науковими досягненнями. Великий обсяг завдань, що поставлені перед освітою вимагають консолідації зусиль усіх верств суспільства, зокрема авангардної ролі національної еліти у їх вирішенні. Володіючи найбільшою кількістю позитивних пріоритетів – владою, багатством, культурою, компетентністю, силою волі європейська еліта на противагу пріоритету матеріального відповідає утвердженням духовних цінностей. Наразі, українська національна еліта перебуває у процесі формування. У зв'язку з цим актуальними залишається вивчення досвіду тих культурно-освітніх діячів, які поєднали у собі інтелект, духовність, патріотизм і могли б бути взірцем для наслідування сучасникам. Недостатньою розробленістю з позицій сучасної української історико-педагогічної науки залишається роль представників релігійної еліти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В бібліографії праць, присвячених висвітленню становлення освіти в закарпатському регіоні рельєфно виділяється спадщина А. Бачинського. Умовно дослідження можна поділити на дві групи: до першої групи відносяться праці дорадянського періоду і друга група досліджень стосується історичних розвідок у роки незалежної України. Перші спроби окреслити роль А. Бачинського в боротьбі за окремішність української культури зроблені в історичних розвідках І. Базиловича,

© Г. Розлуцька, 2016

І. Дулішковича, А. Годинки, Ю. Жатковича, М. Кондратовича, М. Лучкая, І. Пастелія, Є. Фенцика та ін. Цінними для відтворення історичної правди є дослідження зарубіжних істориків: Д. Бендаса, Є. Недзільського, О. Мицюк, А. Пекаря, І. Попа, І. Удварі. Незважаючи на ідеологічні замовчування радянських дослідників постать творця "золотого віку" закарпатського відродження вийшла за межі церковної діяльності. Сучасні інтерпретації спадщини А. Бачинського представлені в напрацюваннях сучасних істориків Д. Данилюка, Г. Павленка, В. Пагирі, А. Михайлюк, В. Фенича, В. Ціцака, Д. Штерр та ін. Дотичні до теми нашого є дослідження культурно-освітньої спадщини єпископа здійснені В. Гомоннаєм.

Метою статті є визначити головні освітні концепти єпископа Андрія Бачинського.

Виклад основного матеріалу. До XIX ст. більшість народів Європи ідентифікувала себе не з певною національною групою, а з релігією. Це стосувалося населення частини Середньодунайської низовини, підніжжя і південних схилів Східних Карпат, географічної території сучасної Закарпатської області, яка перебуваючи у складі різних держав, носила назви: Marchia Ruthenorum, Felső Magyarország, Eszakkeleti felvidek, Ruthénföld, Kárpátország, Kárpártalja, Ruszinszko, Karpatenland, Karpatenrussland, Ruthenien, Karpatho-Ukraine, Ruska Krajna, Podkarpatsko, Rusinsko, Угорська русь тощо. Корінне населення визнавало себе як русини чи руснаки у сенсі належності до руської віри. Критерієм розрізнення русинів та сусідніх народів була мова [8, 20].

Духовне становлення Андрія Федоровича Бачинського (1732 – 1809 рр.) припало на період змагань за незалежність закарпатської церкви, коли закарпатські єпископи призначались тільки обрядовими вікаріями у егерських латинських єпископів. В обрядах вживалась виключно латинська мова та угорської у спілкуванні, хоча це суперечило Унії (1646 р.) та рішенням синоду угорських єпископів, що відбувся у Тирнаві (1648 р.), який визнав уніатських священиків справжніми католиками і декларував спільні з латинськими привілеї та пільги [10, 158].

Боротьбу проти латинізації за права і самостійність руської (української) церкви Закарпаття розпочав єпископ М. Ольшавський, який з болем реагував на скарги парафіян, що не розуміють пароха, який читає із книжки незрозумілою їм мовою. Наближення християнського вчення до вірників стало справою життя М. Ольшавського. Єпископ робив спроби ввести українську мову хоча б на рівень спілкування духовенства і вірян, але через опір змадяризованого кліру усі спроби закінчувалися невдачами. Незважаючи на те, що тогочасні священики були цілком безправним станом, який нічим не відрізнявся від селян а парохи виконували різні повинності, за наказом поміщика, від вівтаря могли бути вигнані на панщину і прилюдно піддані тілесному покаранню, серед духовенства побутувала думка, що вживання мадярської мови підносить їх над руськими кріпаками. Про запекле протистояння сторін конфлікту свідчить такий факт: руський напис на надгробному камені у церкві монастиря у Бовчі, де був похований М. Ольшавський стерли і замінили мадярським.

Продовжив розпочату єпископом М. Ольшавським боротьбу місцевої церкви за незалежність син сільського пароха Теодора з Бенятина Ужанського комітету А. Бачинський. З дитячих років він бачив матеріальну убогість та духовну віддаленість місцевих священників від своїх вірників сформовану у мадярських богословських закладах. Великий інтерес проявляв А. Бачинський до навчання: після закінчення початкової церковної школи та Ужгородської єзуїтської гімназії записався на теологічні та філософські студії в університеті у Трнаві. Одначасно підробляючи домашнім вчителем у дітей місцевої знаті отримує перший педагогічний досвід. У результаті отримання богословської освіти влітку 1756 р. М. Ольшавський висвячує А. Бачинського на пресвітера. Після завершення докторських студій з богослов'я в 1758 р. А. Бачинський призначається помічником пароха Г. Сабодоша у Гайду-Дорог [7, 267 – 268].

Переломним у світогляді А. Бачинського став "схизматичний" бунт 1765 р. проти греко-католицької церкви. Під прикриттям русофільства підігріті московськими агентами деякі вірники в Саболчі почали відкрито молитись за "руських імператорів" і почали вимагати від Карловицького митрополита прислати православного священника. У результаті на усіх рівнях – від парафії Гайду-Дорозі до цісарського двору було проведене ґрунтовне слідство. Імператриця Марія Терезія на підставі протоколів слідства та вислухавши свідчення А. Бачинського та інших свідків зробила висновок про політичне втручання. Справа завершилась листом імператриці до московського царя, випроваджено московських агентів та заборонено приїзд православного священника, проте А. Бачинський отримав досвід єднання душпастиря і вірників та заручився підтримкою австрійських цісарів у звільненні Мукачівської єпархії від впливу латинського Егерського єпископа.

Усвідомлюючи небезпечність становища імперії в північно-східній частині Угорщини і

зважаючи на присутність російських інтриг в релігійних заворушеннях православних, 30 квітня 1766 р. Марія Терезія у відповідь на прохання синоду духовенства в Мукачеві (1746 р.) звернулася до папи Климента канонізувати Мукачівську єпархію. Через інтриги довкола питання про канонічну самостійність Мукачівської єпархії тільки 17 листопада 1770 р. папа в листі до імператриці погоджується дати закарпатським русинам "греко-католицького єпископа, який буде підлягати Острогомському архієпископу". Остаточно питання про канонізацію було завершено тільки 19 вересня 1771 р. у папській булаві "Eximia Regalium Principum" [11, 64 – 65].

У мукачівській єпархії існувала проблема із літургічними книгами, оскільки вони ввозились із Почаєва або Києва. На противагу українським виданням ввозились великими партіями книги із Московії [5].

Для зменшення російського впливу було засновано слов'янську друкарню у Відні (1770 р), завданням якої було друкували літургічні книги для українців. Вагомою віхою став випуск кириличним шрифтом слов'янського "Букваря" (1770 р.) і збірки для слов'янських обрядів Угорської Русі. Проте ці книги викликали протести місцевого кліру. Для зняття протиріч Марія Терезія запросила всіх єпископів східного обряду до Відня на синод. На синоді розглядались питання змісту книг, які друкували у Віденській друкарні, цензури. Єпископат греко-католицької церкви в особі А. Бачинського зобов'язався переконати єпископів у необхідності вживання української мови у церковних книгах. У ході бурхливих дискусій та багаторазових засідань вирішено друкувати для молоді: Буквар, Малий Катехизм, Малий Молитвослов і Псалтир; для старших – Великий Молитвослов; для кліру – Часослов, Требник, Служебник-літургікон, Ірмологіон, Євангіліє, Апостол, Октоїх, трефологіон, Тріодіон, Минея, Архиєретикон, Діяконикон. Зразками для літургічних книг визначили Катехизм італійського кардинала Белярміна, київські та почаївські часослови та требники, грецькі та українські служебники видані у Львові. Постанова синоду узаконила використання для друку виключно української мови та заборонила вживання зневажливого "уніат" із заміною на термін "греко-католик" [1].

На власному досвіді оцінивши недоліки зростання в угромовному середовищі, А. Бачинський розумів вагу рідної школи у вихованні молодого покоління закарпатців. Він спостерігав як багато русинської молоді, яка вчилася в угорських освітніх закладах, згодом винародовлювалася. На Віденському синоді А. Бачинський просив підтримки в імператриці та представив власну стратегію організації народної освіти в Угорській русі. З цією метою пропонувалось зобов'язати місцеві уряди та землевласників підтримувати вже існуючі та організовувати нові народні школи [13, 196].

Таким чином непересічних дипломатичний хист церковного діяча А. Бачинського допоміг використати політику освіченого абсолютизму Габсбургів як засіб вирішення проблем закарпатських українців. Прагнення цісарів та їх уряду до реформ у поєднанні з активним бажанням служити своєму народові А. Бачинського скеровувались на формування національної духовності і склали основу української культури. Починаючи від реформ Марії Терезії та її сина Йосифа II (70 – 80-ті рр. XVIII ст.) й до початку XX ст. духовенство Мукачівської єпархії перетворилося в окремий привілейований стан, а вірники отримали змогу зрозуміти зміст літургічних обрядів та комунікувати живою рідною мовою.

Так званий правильник шкіл або "Ratio Educationis". ("Система навчання", 1777 р.) поділяв територію імперії на 10 шкільних округів. Угорська русь підпорядковувалась Кошицькому шкільному інспекторату. Правильник регламентував створення при кожному приході народної школи для місцевого населення з правом навчання на рідній мові. Було визначено типи шкіл: приходські однокласні, "тривіальні" – трьохкласні і міські чотирьохкласні. Функції педагогічних працівників здійснювали приходські священники: були одночасно "шкільними директорами", а благочинні – шкільними інспекторами. Ще приступаючи до виконання рішень Віденського синоду А. Бачинський заклав шкільне приміщення у "Контракт Бачинського-Фестича" вимоги до майна парафіяльного майна. В рамках своїх службових обов'язків А. Бачинський був добре знайомий із станом освіти в Мукачівській єпархії, яка на той час охоплювала територію 13 жуп. У своїх посланнях єпископ вимагав від священників організовувати школи при церквах, а батьків зобов'язував віддавати дітей на навчання і закликав місцеву владу вживати адміністративних заходів до тих, хто ухиляється [10, 198].

Зрозуміло, що переважна частина священників Мукачівської єпархії була змадяризованою і української мови не знала або ледве її розуміла. Тому важливого значення набула підготовка духовно-педагогічних кадрів, здатних навчати українських дітей на рідній мові. Першим кроком до створення навчальних закладів можна вважати прохання, висловлене А. Бачинським до імператриці Марії Терезії під час Віденського

синоду, про організацію підготовки богословів східного обряду із вихідців місцевого населення, яке реалізувалось у 1774 р. створенням Колегіуму св. Варвари (Barbareum) у Відні. Для закарпатських русинів виділялось 20 місць для навчання на державній формі навчання, хоча у 1754 р. – 12 місць. Разом із львівським та перемишльським єпископами А. Бачинський добився викладання окремих предметів українською мовою у Львівському університеті.

Значне кількісне та якісне зростання освіти душпастирів нової формації надало перенесення школи для навчання півчедяків із Мукачева до Ужгорода. В "Ratio Educationis" підготовка духовенства відокремлювалась від педагогічної освіти. Одночасно в Ужгороді створювались професійні заклади двох напрямів: теологічний та педагогічний. Семінарія стала осередком виховання національно свідомих місцевих духовних пастирів, учителів, культурних та громадських діячів. Офіційний початок роботи духовної семінарії узаконив документ про передачу Ужгородського замку під приміщення освітнього закладу був датований 28 жовтня 1781 р. [14, 65]. В Ужгородській греко-католицькій семінарії навчали клериків для мукачівської, великоварадинської та пряшівської єпархій [4, 82]. Про успіхи А. Бачинського в справі налагодження освіти місцевого духівництва свідчить така статистика: на початку канонізації Мукачівську єпархію представляли 700 священників, не кожен з яких міг написати кирилицею власне ім'я, то в 1805 лише в Ужгороді, Трнаві, Егері і Пешті освіту здобували одночасно 120 клериків [9].

З дозволу імператора Леопольда II в Ужгородському замку (1793) відбулося офіційне відкриття учительської греко-католицької семінарії, яка здійснювала професійну підготовку вчителів для українських початкових шкіл. За поданням А. Бачинського першим директором семінарії та інспектором Кошицького округу призначили Д. Поповича, який повинен був забезпечити швидку підготовку вчителів, спроможних навчали руських дітей на рідній мові. До семінарських студій допускались юнаки після семи-восьмирічного шкільного навчання. А за 5 – 6 місячний курс семінарії отримати професію дяка або вчителя. Вже з 1806 р. термін професійного навчання збільшився на два півріччя, 1791р. – на два роки і тільки на початку XX ст. – зріс до чотирьох років [12]. Викладання частини начальних предметів здійснювалося на рідній мові, зміст навчання насичувався українознавчими та народознавчими матеріалами про рідний край. Таким чином, створювались сприятливі умови для формування нової активної генерації патріотично налаштованої місцевої еліти, здатної зберегти дух нації, її культуру, мову, готової до боротьби за інтереси власного народу.

Дбаючи про забезпечення про утвердження рідної мови у шкільних підручниках в 1806 р. А. Бачинський подав до Намісницької ради в справі друку шкільних підручників письмове прохання про забезпечення церковних шкіл Мукачівської єпархії підручників написаних рідною мовою. Для кращого розуміння церковного вчення єпископ рекомендував в зміст читанок вводити біблійні оповідання та катехичні повчання. Поширеним для читання був написаний народною мовою "Малий катехизм" І. Кутки. Дослідження історії української мови свідчать, що праця стала першою на русинській (українській мові) використаною у шкільництві Австро-Угорщини [3, 384 – 454].

Проте, найбільшою популярністю користувалось видання кирилицею п'ятитомної "Біблії" (1804 р.). "Біблія" читалась прихожанам у кожній парафії Мукачівської єпархії і стала засобом масового утвердження та зміцнення рідної, пізнання християнської моральності. У фондах відділу рукописів, стародруків і рідкісних книг наукової бібліотеки Ужгородського національного університету зберігся приватний примірник о. В. Шерегія. У посвяті вказано, що "Біблія" перекладена з грецької. У перших чотирьох томах видання вміщено книги Старого Завіту: П'ятикнижжя Мойсеєве, книги історичні, книги великих пророків. П'ятий том вміщує Новий Завіт: Євангеліє апостолів Матвія, Марка, Луки, Іоана. У кінці подано церковний календар за григоріанським стилем з стислим поясненням церковних обрядів та релігійних текстів на кожен день. Припускаємо, що таким чином зроблено спробу впровадження григоріанського календаря в практику церковних богослужінь. Традиційно видання закінчується текстами молитв для посту та всяких потреб [2].

Потужним засобом навчання А. Бачинський вважав історію народу, закликав уміло використовувати повчальний досвід історичних фактів, щоб уникнути помилок у майбутньому. Через рідну мову дитина мусить пізнати історію свого народу. Все, що відбувалося в житті народу впродовж віків, було відображенням поглядів, розумінь і сподівань народу, що склалися під впливом високих почуттів душі народу. Сприяв публікації творів І. Пастелія та І. Базиловича, в яких науково обґрунтувано історичне походження закарпатських русинів в етнічній спільності з русинами на сході від Карпат і спростувано

концепції угорських та австрійських істориків, в які корінних жителів краю представляли як окремий народ імперії [6, 55].

Праця багатьох поколінь зберігачів духовно-інтелектуальних скарбів акумульована у книгах. У книгах фіксується документальна база, якою закріплюється розвиток науки, релігійних, культурних, соціальних, політичних традицій народу. З книги дізнаємось про життя і долю нашого народу, як жили наші предки, у що вірили, у яких відносинах вони були з сусідніми народами, як перемагали і переживали поразки. Цілком слушно, А. Бачинський розглядав як джерело поширення знань бібліотеку. В результаті розпуску Ужгородського єзуїтського монастиря (1773 р.) 2043 книги монастирської бібліотеки були передані за наказом Імператриці Терезії мукачівському єпископу [15, 341]. За власні кошти купляючи нові книги, єпископ невтомно поповнював бібліотечні фонди. З цією метою він співпрацював з тодішніми славістами австрійської імперії Дюрічем та Домбровським. Після смерті А. Бачинського єпископська бібліотека налічувала понад 9000 примірників книг. І сьогодні вона становить близько 80 відсотків фонду рукописів, стародруків і рідкісних книг наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, куди була передана після ліквідації в 1949 р. Мукачівської єпархії. А. Бачинський ініціював створення архіву єпархії, у якому зберігались всі важливі документи. Своїм циркуляром від 20 березня 1796 р. зобов'язав старі грамоти та документи, що знаходились у церквах передати до єпископського архіву. На сьогодні архів зберігається у фондах Берегівського відділення державного архіву Закарпатської області.

Висновки. Підсумуємо, світоглядні концепти А. Бачинського сформувались під впливом тогочасних соціально-політичних та культурно-освітніх чинників. Передумовою визначення А. Бачинського як вагомого освітнього діяча є об'єктивне бачення його як високоосвіченої, всебічно обдарованої людини. Його педагогічні ідеї слід розглядати в контексті не лише запозичення європейського досвіду й з огляду на регіональні особливості. Висунута ним на чільне місце боротьба за рідну мову повернула духовенство після вікового відчуження до власного народу. Вагомим результатом стала єпископська підтримка історичних досліджень, яка науково підтвердила власне бачення А. Бачинського про окремішності закарпатських українців з їх власною мовою та етнічною, мовною і культурною єдністю з усім українським народом. Унікальність його внеску в розвиток регіональної освіти визначається тим, що вперше рідна мова стала офіційною мовою єпархії та використовувалась у церковних обрядах. Завдяки об'єднанню зусиль влади, церкви, поміщиків та батьків до вирішення проблем освіти організовано початкове навчання дітей рідною мовою у парафіяльних школах єпархії. Створено навчальні заклади для професійної підготовки місцевих вчителів і духовенства, започатковано вивчення частини навчальних предметів рідною мовою та збагачення змісту навчання історико-краєзнавчими матеріалами. Важливим здобутком у піднесенні освіченості народу стало поширення релігійних та навчальних книг на українській мові, організація єпископської бібліотеки та архіву.

Уважаємо, що в межах теми статті на ретельніше дослідження заслуговують рукописи єпископських послань.

1. Баран О. Эпископ А. Бачинський і церковне відродження на Закарпатті / Бібліотека Логосу. – Т. XXXIII. – Йорктон, Саке. – 1963. – С. 24 – 25.

2. Бібліа. Сиречъ книги священного писания Ветхого и нового Завъта: у п'яти томах, Т. 1. – Буда. – 1804. – 381 арк.

3. Вакуленко С.В. Міхаель Мозер "Причинки до історії української мови"/ Сергій Валентинович Вакуленко // Монографія. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 848 с.

4. Волошин Коротка історія педагогіки для учительських семінарій / Августин Волошин. – 2-е вид., справлене. – Ужгород: Уніо, 1931. – 88 с.

5. Гаджега В. Наші културнъ і церковнъ справы на епископсъких нарадах р. 1773 у Въдни/ Василь Гаджега // Подкарпатська Русь. – 1926. Р. 3. – Ч. 5. – С. 107.

6. Данилюк Д. Історична наука у Закарпатті (кінець XVIII – перша половина XX ст.)/ Дмитро Данилюк// – Ужгород: Патент, 1999. – 352 с.

7. Лучкай М. Історія карпатських русинів: у шести томах. – T.VI. Історія мукачівської єпархії / Михайло Лучкай // Дешифр. та перекл. з латинської О.В. Барбіл, Е.В. Швед, О.М. Яцків. – Ужгород: ПРАТ "видавництво "Закарпаття", 2011. – 472 с. іл. С. 267 – 268.

8. Маточій П.-Р. Народ нізвідки: Ілюстрована історія карпаторусинів / Перекл. з англ. С. Біленького, Н. Кушко; – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2006. – 120 с.: іл.

9. Михайлюк А. Андрей Бачинський – єпископ "золотого віку" у портреті та іконі / Анна Михайлюк // Благовісник. – 2008. – № 12 (197). – С. 13.

10. Мицюк О. Нариси з соціяльно-господарської історії б. угорської нині Підкарпатської Руси / О. Мицюк. – Т. II: доба февдально-кріпацька (від другої чверти XVI в. до половини XIX) з 18 малюнками. – Прага: Друкарня Р. Грдлічки, 1938. – 392 с.

11. Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття. Т.І. Єрархічне оформлення/ Атанасій Пекар. – видання друге. – Рим-Львів: Видавництво Отців Василіан “Місіонер”, 1997. – 232 с.

12. Розлуцька Г. Розвиток професійної педагогічної освіти на Закарпатті у чехословацький період / Галина Розлуцька // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Ужгород, 2011. – Вип. 20. – С.121 – 123.

13. Удварі І. Образчикы з історії пудкарпатськых Русинув. XVIII столітнє: Изглядованя з історії культуры и языка/ Іштван Удварі // Вступ І. Керчі; Спередслово Дюли Віти; Мапи Жолта Ботлика. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. – 340 с., іл.

14. Basilovits J. Brevis Notitia Fundationis Theodori Koriathovits. – Tomus II. – P. V. – 75 p.

15. Hodinka A. A munkacsi görögkatholikus püspökseg története / Antal Hodinka // – Budapest. – 1909. – 694 p.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2016

УДК 378.159.9

Наталія Арістова, *кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ “СУБ’ЄКТНІСТЬ” В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті проаналізовано різні підходи до визначення сутності поняття “суб’єктність”. Уточнено сучасне розуміння цього поняття, розглянуто структурні компоненти, що входять до складу суб’єктності.

Ключові слова: *суб’єктність, структура суб’єктності, особистість, якість особистості, властивість особистості, особистісна характеристика, стан розвитку особистості, майбутній фахівець.*

Літ. 16.

Наталия Аристова, *кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой английской филологии Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев*

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ “СУБЪЕКТНОСТЬ” В СОВРЕМЕННОЙ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

В статье проанализированы различные подходы к определению понятия “субъектность”. Уточнено современное понимание данного понятия, рассмотрены компоненты, которые входят в состав структуры субъектности.

Ключевые слова: *субъектность, структура субъектности, личность, качество личности, свойство личности, личная характеристика, состояние развития личности, современный специалист.*

Nataliya Arystova, *Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Head of the English Philology Department National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

THE SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT “SUBJECTNESS” IN THE MODERN PEDAGOGICAL LITERATURE

The article provides the different approaches to the definition of the concept “subjectness”. The contemporary interpretation of the abovementioned concept is specified, the components that form the structure of subjectness are discussed.

Keywords: *subjectness, the structure of subjectness, personality, personal quality, personal peculiarity, personal characteristic, evolvement of personality, a future expert.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Розвиток сучасного українського суспільства, який пов’язаний із процесам глобалізації у міжнародних відносинах, політичній і економічних сферах, істотно впливає на потребу у підготовці конкурентоспроможних і мобільних фахівців, здатних приймати і реалізовувати нестандартні рішення у майбутній професійній діяльності, тобто суб’єктів професійної діяльності. У зв’язку з цим проблема формування професійної суб’єктності майбутніх фахівців є актуальною для сучасної педагогіки, особливо у зв’язку із значним інтересом вітчизняних і зарубіжних науковців до змісту і структури особистості майбутнього фахівця, а також потенціалом і особливостями її розвитку. Оскільки в основу категорії “професійна суб’єктність” покладено поняття “суб’єктність”, необхідність розкриття його сутності не викликає сумніву.

© Н. Арістова, 2016